

Ինչպես յ է ձայնաւորի, Նօյնպէս Ը ու  
ձայնաւորի իրբեւ Նեցուկ կը տրուի, առանց  
Նմանամակս զայն երկարելու:

Է. Ծնակսմբ, որ իրենց շող ձայնեն պատճենը կ'առնուն, երկը են հիմ պարսիկ կ'զոռուի մէջ՝, և այսի է կ'երեւայ թէ, տակամն չէր գցացած կամ թէ գոնէ անոր գցութեան սեպակիրք էն մկանիր:

1. Ս միայն մէկ ձևու ունի լը երեք ծառ-  
սօբ ձայնաւորաց առջեւ ալ, եւ զանդիկ ունոր-  
պարսկի նշյալ - քմնկանին. Համեմատ կու գայ-  
լը լը լը լը գործ, զնդ. գերես, նրա. Անձայց եւ  
հայ., հորցանել; Հնապ. առբար, զնդ. գերես, նրա  
հայ., հորցանել; (Երեխներ):

Առաջին Ս. քամակն է կամ այն ու է, զըր  
մեր եւրոպացի քյորերն իւր հնագյն է ձայնովը  
պահած են, իսկ երկրորդ. Ս կամ Շ. ատամեա-  
կան պայման այն ու է, զըր եւրոպական քյորերն  
Տով պահած են և Նույն ու Երանեանք որոշ օ-  
րինք է ձայնի փոխան ենք: Ասոնց հնատամաք  
Համեատակն իւր մեր Հնգեր, Կատալալցուն  
72—76 եւ 109—116 էցըր:

Է Եթշներ վերլապէս միաձեւ շնչակն (**Հ**)  
Հա ալ, զոր հարկա բաղադայնից կարգէն զատել  
Ժնկը կրնար: Այդ շուշը կ'երեւայ թէ շատ  
թէթիւն էր, ուստի եւ յաճախ զանց առնուած  
է, վասն զի անջուսա արտաքրերութեան մեջ զրե-  
թէ անցակի անձնանիւն էր: (**Հ** Վ Հ Վ Անցա-  
(ար ոգի), զնի. հնաւու. եւ հայ. հետ, որ սակայն  
հայտնին չէ: Բայց հնապ. ու մորպա (բարեմարդ  
կամ մարդաշատ) եւ առվ-առապ (բարեմարդ կամ  
միաշատ) սկզբանատառ և շունչն անհետ ըստ եւ՛,  
վասն զի հնապ. (**Վ** առ, հնա, առ, զնի, հու՛ (բա-

բի, լու, բազմւմ) բառն է: Նշանակու անհետ  
եղանք է բառն մէջ. պայտե՞ն հապ. ուրբ (տէր),  
զնու. անուս, չնու. ասուս. զնուս. ամենամ (մեր),  
զնու. անման, չնու. անման Այս հին պարսկի  
շանչ զանցիկ լըօթի մէջ տվապարսպից է  
կամ + = նի է պայտեն նաև մեր մէջ:

Կայ սեպանեւ տառ մըն ալ բազմայն զօր  
Օփիկերդ և իսկ Ֆր. Ըփիկել կը հարպայ, եւ  
ոսար բաներու մէջ միայն կը հանդիպի, եւ է  
շաբաթամատէ ( $\Sigma (-1)^{n+1} \sum_{k=0}^{n-1} \binom{n}{k}$  շաբաթամատէ)՝  
դամ կամ Հոլիքու՛ (Բարելացայ մը անոն),  
դարձեալ՝ Դոսբան կամ Դոսբան:

S. V. S.

ԲԱՊԱՏԱՏԱԿԱՐ

Page 26 of 30

( $\Sigma_{\alpha \in \Gamma} \alpha = \Sigma_{\beta \in \Gamma} \beta$ )  $\rightarrow$   $\vdash \vdash \vdash \vdash$

Այս ամենպայն պայմանը զարմանալի կ'երեւի մեզ, որ մեր մտաց մէջ յուղած թեթե իմ տարակյասն կրնայ անմշղագրելի ըլլալ. եւ գժուարա կրնայինք լիովին մեր հաւատութիւնը տալ եթէ պա մանր թուշնց անսովոր ոչըմութիւնն մերցիշեալ իրաց ծամբառութեան նպաստառութիւնը պայմանագրութիւնն է շնծնայէր: Կան եղան ասեն Հընդի կաստան զբանան կ'ըրան, կ'ընտելացնեն եւ գանդեան գնձնակիցն նաևն, որմէ իր ոչըմութեամբ քար չի մնար, այլ եւայլ ճարտարութեամբ կ'ըստքեցնեն:

Ինչ ինչ յատկութեանց նսկելով՝ Արքիկէէ  
շքահաւու (Ecorus umbrellatus) զբան շատ կը գե-  
րազանցէ, մանաւանդ իրեւ ճարտարապետ եւ  
զարդարիչ։ Այս տառեղազգի թռչնոջն գիմաւոր  
գյուղ մութ գորշ է, իսկ երկայնութիւնը՝ 21  
մատնաշափ։ Ըքահաւու ննիքին Արքիկէէ ամէն  
գտառները, Մատականկար եւ Հարաւային Արա-  
րիա տեսնուած է, սակայն միշտ սակաւաթիւ եւ  
շամպաւ։ Գետերու եւ առուտաներու ափանց  
քոյերը կը գդալիք, ուր մանը ձկունք՝ իր բ-  
անդեան ինքնառու պարէնն կը լլամաւ։ Ետա զլր-  
մանայի եւ գրեթէ հրաշալի կ'երեւան սան թռչ-  
նոյն բռնվն վայով՝ ստուգապատում ճանա-  
պարհորդաց տուած Նկարագրութիւննեն։ Իւր-  
ացնը պասկառուկի վարի կազմին կամ երկճնուղ  
սոսերուն վլայ, բայց նաև ծառոց ոսաերուն եւ  
բարձրաքերձ մացաւաց վրայ կը գնէ։ Այս բյունը  
խախներէ եւ կաւե շատ արուեստական կերպով։  
Հիւսուած է եւ վրան գմբեթաձեւ։ Իւրաքանչիւր

<sup>3</sup> Այս նախդիրը մեզի ալ աւանդուած է հզար, հնագանգ, հուժկու, հպարտ, նաև անշռւշ ելք բառերուն սիրուն, եւ կը նշնուակէ յայի:

բայնին արտաքին տրամադրման կ մինչեւ 6 ոտք  
և ի լցոնութիւն, նյոյնավի այ ի բարձրութիւն։  
թէեւ նյոյն հսկ բայնին միայն արտաքին երեւ զյօթը  
շքահաւին ճարտարագործ Հնարագիտութեան  
ամկինայստի վկայութիւն կու տայ, սակայն աւելի  
զարգացման կ ներառակիղը, երեք մաս կը բաժ-  
նուի, նախանձնեակ, ժողովարան եւ ննջարան,  
երեք խցերուն ալ ներսի գոլովը պատուած  
է, եւ մուտքը պայմանի միայն մեծ է, որ Պլուշնը  
կարենայ սողալ մասնել։ Խտեւի կողմէ առջևւի-  
նեն սակահիկ մի բարձր է, պայման որ ներս թա-  
փանցած անձերւածւը դիւրա գուրս կը վազէ։  
սակայն ամբողջը պայման ճարտարագործեամբ շի-  
նուած է, որ այս ըստ հոսանքը բնաւ վնաս չի  
տար։ Դիցուց թէ ըստ պատահման վնաս մը հա-  
սաւ, այս ճարտարագլն ոտան արագաշարդ բնաւ  
կիցքը պատրաստ են հսկոյն վնասը կարկասելու։  
Կնշարամը՝ տան ամենէն ընդարձակաբդյոն տեղն  
է, հսկ արտան եւ էգը փոփոխակի ի թուխս կը  
նստին։ Բռնին նախավայրը ճաշարանն է, ուր  
միշտ առատ պարեն կը ըստ ի պաշարը հսկ երրորդ  
խոյցը՝ նախանձնեակն է, ուր միշտ պահանջրդ  
մը պահանութիւն կը նետ, եւ ի հարեւին պար-  
ազյն կարկաշամաթն ընկերները կը գտուացընէ  
եւ ի փախուաւ կը հրաւիրէ։

Բայս թնբեմ պյառես վայելու յարդարեալ  
տնակ մը շ.քահաւին բաւ ական ըլլալու էր. բայց  
չէ, իւր արուեստական բնածին մղումը զինքը կը  
մղէ իւր որմանափակ բնակարանին արտաքին կողմեան  
ալ գեղեցիացը ելու։ Արուն պյառատարան կեր-  
պայ սպիտակ սպոզոթ, ապակեց բեկորներ, կո-  
ճակներ, դանակ եւ խեցեց կոտորներ կը համարէ։  
Ինչ որ փայտուն է, իրեն համար ոսկի է։ Արու-  
եստական առարկաներու պյառիս ցանկութիւն  
մ'ունի, որ իրեն հանջ երեւցածը բռնօրարու-  
թեամբ կը յափշտափէ կառուն, եւ պյա կողմա-  
նէ կրնայ թերեւու աւաղակներուն հետ ի հա-  
մամտութիւն գալ։ Այս թռչնոցն աւարառու-  
թիւնն պյառես ծանօթ է, որ անդրէնածին տե-  
ղացի բնակիչք եթէ փայտուն առարկայ մը կոր-  
ուցընեն, շքահաւին բոյնին պյառելութիւն կընեն,  
եւ հոն գեղագիւք կուտուած զարգեցը քննու-  
թեան տակ կը ձգեն, ծիշշ պյառես, թնչեն որ  
սարուելուն առաջնոյն պարտութիւննեն եռքը՝ եւ  
րոպայի գլխաւոր պագետը, իւրաքանչիւր գլուխն  
փնտուելու նպատակաւ, Գալզելիս ընդարձակ  
թանգարաններն ու սրահները մանր կը խու-  
զարեէն։

Բայնը փայլուն նիւթերով շինելու. յատ-  
կութենո՞ կը տեսնուի նաեւ Ռիբիկէի կարմրա-

յալութագործութեան չըստու, բայց զարդարուու և աւանդուցէ կար չեն մարա Տաճարաշշէններու բազա-  
ամիմիւ և տեսակներ են, որոնք ինչ ինչ հետերու  
մէջ իրարկէ կը խռորդն, բայց զարսաններու ու  
պարտղակներու շինելու, եւ այլեւալի զարդարուն  
առաջիկաներով զարդարելու մէջ յէտական իրա-  
րու հետ կը նյույանանան:

Բոլոր տաճարագործ թռչնոց ամենայացո-  
ղակն ու շնամակարուն է, պիսակ մանեկաւորն  
(Chlamydera maculata) որ նյունափ շքեղ է նաեւ  
մարմարը. Փետուրներու գոյնը գործ է, փորը՝  
մոխրագոյն սպիտակի. ծոծրակի՞ երկայն, շղադա-  
շաղի՞ կարմրի փետրոց գույնը. Տուլամահար կը  
կազմէն. Մարմար երկայնութիւնը  $10\frac{1}{2}$  մասն  
անափ է: Քիրողի (ոսկեգոյն կեռնեխի) տեսակ  
պահանջեաւու թռչուններն Աւարալից ներքին  
նորքը կը ընակին, եւ բազմութեամբ դաշտա-  
մարներու եղբայրները բռուսած մացաններու մէջ  
բայց կը գնեն: Բայց որովհետեւ շատ երկշառ են,  
անոր համար ճանապարհորդք շատ քիչ անգամ  
կընան զանոնք նշմարել: Ասոնց վերջին աստիճանին  
մարտարագործ. Հովմանցներն (Tenuillé), ուրիշ  
տաճարաշշէն թռչնոց հովմանցներու նման գետնի  
վրայ են, եւ երկայնաձեւ ու գմբեթարդ: Ար-  
տաքրուստ խորիններով շնչնուած եւ երկայն ժղո-  
ններով գեղեցիկն գրագեալ. Ներքին զարդա-  
րանին արտաքը կարգի ատառ եւ բացազամն է  
ինչ երեսաւէ երկիրքինեան խեցիներ, մանր  
կաթնատու կենդաննեան գանգերո, ուկներ եւ

այլն: Խոսաբերն ու ճիւղիկն հաստատելու համար քարեր կը գործածէ, զորովք շատ ճարտարութեամբ կը շարէ: Գոնէն սկսեալ՝ երեւ կողմն պյառէս կարգած շարուած են, որ մեջտեղը ուրքի կրուանի շափ անջպես կը մնայ. Իսկ զարդարուն առարկաները՝ մնա տրիս երկու կողմը մեծան էզ շենջակցոյ մի կը թացուածննն չաւանան է որ այս շենքերու մեջ թաւչունները տարիներով գենակին: Խեցիները՝ մնոներով հետառորդ գետերէն մբռուած են: Գուլու ծանապարհորդն որուն պարտական ենք վերջիշեալ ծանօթութիւններն, աշխով տեսաւ եւ համազւեցաւ, որ այս հովանոցները շատ մը մնանեկաւորաց ժողովարանն են: — —

Ո՞վ արդ էք թունցի կենաց պատրմա-  
նալի երես ցիթը տեսնելին ետքը ձայնակից չ'ըլ-  
լար լինեն իւր՝ «Յօրինած բուռուց դրոց տակ  
գրած այս խոսքերուն»՝ Տե՛ր Առաջուղիւն գեղ ու արքէն  
շատ ուժիւնքուն, և առ զի ու որ նուն ից իւս հոգեցոց ուցու-  
յան զի, կը ուս պարզախոսն Հետեւ, ոչ մէ է  
թուռունը կը շինէ իւր բայնը, եւ որդն իւր ան-  
կողնըն կը յարդարէ, այլ յափառենական Արա-  
րին է, որ իւր անհասական, ամենազր զօրու-  
թեամբն եւ ամենագէտ գիտութեամբը զպս ա-  
մենայն կը ունէ, եւ թուռունը միպն կտցիկն ու ո-  
սիկը եւ, այսպէս ըսելու Համար, ամենունը միպն  
պիտի տայ: Ասոր Համար ալ ամեն թուռուն մէկ  
տեսակ բայ կինանց շնելու, ինչպէս որ իւրաքանչ  
չիւր ծառան ալ մէկ ասեսին ծալուն ու պատուղ  
կինայ տալ: Այս պատճառակ մարդն ալ չի կինար  
թունցի բայն շինել եւ սարդի սոտայն հիւնել:  
«Գործոց ձեռացն Աստուծոց չիւր որ որ նմանիցին»:

四九四四七

Առաջիկայ յօդուածն ուղղուած է հմբագրութեանն  
ի հրատարակութիւն։ զոր զիսնոց մուադրութեան ար-  
ժանիք կը համարինք։

#### **ԱՅՀԸՐ ՓՈՐՊԵՏՈՒ ՊԵՏՄՈՒԹԵԵՆ ՅԱԴ-ՌՅԱԲՈՒԹ**

է հասել մեզ: Նոյն ցաւալի վլաճակն ենթարկուել է եւ զարգարի միևն աշխատավորմիթ՝ նորա լըրպար անտառների պատմութիւնը: Այս պարզ լինելով, հասկանալի է որ մինչեւ լւագդ յն ձեռագիրներ ցոտուին. Ղազարի մեզ յայսամի բնակիրների անսուալաշխատութեան կամ լիսկատարութեան մասին խօսք անգամ չէ կարող լինել: Գամանակակից բանասէրների գործն է աշխատել ուղղել ձեռագիրների այս պակասութիւնները որոնք արգելք են լինում: մատենագրի երկասիրութեան մէջ Հասկանալուն: Այդ գործն զբաղույթ են մենամէջ մանաւանդ վեստիկի Միթիթ արեան վրագագետները, որնց շնորհ պարտասահ ենքի միջի պայտ Ղազարի վերցին տպագրի մէջ մացրած բարեփոխութիւնները, Յիշենք պատեղ տեղ Փարապետութիւնը եւ ընդհանրապէս յաջող դասաւորութիւնը եւ Պատմութեան Դրսութեանք բաժանումը, որ առաջն տպագիր հրատարակութեանց մէջ բացակայ էր: Սակայն Հարկածու է Նկատել ու բազմարդին Հրատարակիչները, նկատել եւ իրանք են խոստանաւում, չն ուղղել Ղազարի բնադրութ պահ ամենը ինչ պէտք էր եւ կարելի էր ուղղել: Այսպէս, օրինակ, Պատմութեան յառաբանը նրանք տպագրել են անփոփոխ, թէ եւ իրանք եւ յայտնում են որ մի քանի Հաստուածներ գրու մէջ անհրաժեշտ է տեղափոխել: Բայց որո՞նք են այդ հաստուածները: Երկուողջվա եւ վստահանում եմ այդ Հարցին պատասխանել, մը բանասէրներին մողնելով դատել, թէ որքան հիմնար ու իմ առաջարկած զասաւորութիւնը: Բայց նախապէտ մէթեքրցզն կ ինդրէքի Փարապետ Պատմութեան զենքնեակի վերցին (1873.թ.) հրատարակութիւնը այսի առաջ ունենաւ:

բաժնեանց յերբես նույսորոշիւննեա (կը. 3  
տաղ. 10—11) խօսքերից յստոյ ևս առաջարկում  
եմ կարգալ՝ կառ մանց ըստ սահմանադրության հրամա-  
նապահութեան ի հաւաքորության բնիկ ի ըստոց որշա-  
կանի իրավունքոց, ևս այսու ծառայել ի տակ օրո-  
քաբարձրության ի բարձրացնելու համար ևս ուղարկում են (որպէս  
ի պահանջն ու պահանջն զնանության օքնականության ի նույնականության  
յանձնելու ևս յաշխանության ևս ի ուղարկության ուղարկության  
ընթացքու յանձնելու ևս ի ուղարկության ուղարկության) (կը.  
10, տաղ. 12:)

Դաստիարակության մասին (եր. 9, տող 3.) խօսք  
քերից յետու պետք է կարգավոր եւ ուժին լւե-  
լու դաշտ դարձն յառաջնորդությունը ուղղեցնելու, ուսու-  
նակ յարագությունը նշանակությունը անհանգ եւ ուղիւ-

**Դահլիճութեան խօսքերը պաւաէ զ ազարի խօսքերը չեն .**